

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Сучасний етап розвитку країни характеризується загостренням ряду соціальних проблем, серед яких: зростаюче безробіття, поширення бідності населення, погіршення умов праці та її оплати, послаблення стимулів до безперервної освіти та інші. Вирішення зазначених проблем лежить в площині співпраці суб'єктів соціально-трудова відносин та розвитку соціальної відповідальності бізнесу. Це передбачає залучення суб'єктів господарювання до вирішення соціально-економічних та екологічних проблем на основі соціального діалогу, налагодження партнерських взаємовідносин бізнесу та суспільства.

В Україні посилення уваги до проблем соціальної активності бізнесу відбувалося, починаючи з середини 1990-х років. Зокрема, Українська спілка промисловців та підприємців, Українська асоціація якості обґрунтували доцільність впровадження концепцій «Total Quality Management» і «Моделі ділової досконалості Європейського фонду управління якістю» (EFQM). Реалізація цих концепцій повинна базуватися на врахуванні позицій усіх зацікавлених сторін при забезпеченні постійного довгострокового турботливого ставлення до споживачів, власного персоналу і суспільства, охорони довкілля, проведенні благодійної діяльності та сприянні сталому розвитку суспільства.

Соціальна відповідальність бізнесу є добровільною діяльністю підприємств приватного і державного секторів, спрямованою на дотримання високих стандартів господарської діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє природне середовище з метою вирівнювання наявних економічних і соціальних диспропорцій; створення партнерських взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою; покращення результативності бізнесу в довгостроковому періоді.

Функціонування бізнесу на засадах соціальної відповідальності забезпечує суспільству та державі такі переваги:

- забезпечення економії видатків державних та місцевих бюджетів за рахунок залучення фінансових ресурсів бізнесу до вирішення соціальних, культурних та екологічних проблем;
- поліпшення умов праці зайнятих за рахунок впровадження новітніх технологій;
- зростання освітньо-кваліфікаційного рівня працівників, зайнятих на підприємствах, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної робочої сили;
- підвищення ефективності системи соціального захисту населення на основі залучення бізнесу для вирішення соціальних проблем працівників підприємств та місцевих громад;
- залучення інвестицій у соціальну сферу;
- поліпшення екологічної ситуації в промислово розвинених регіонах на основі впровадження ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій.

Значна обмеженість застосування стратегій і принципів соціальної відповідальності бізнесу на вітчизняних підприємствах пов'язана із загальними проблемами стану соціально-трудова відносин, що гальмують їх розвиток: масові порушення з боку роботодавців міжнародних прав людини та трудових стандартів; недотримання законодавчо встановлених соціально-трудова прав і гарантій працівників, економія витрат на охорону праці; низький рівень заробітної плати, приховування заробітної плати, тривала заборгованість із виплати заробітної плати; значне забруднення довкілля, виснаження природних ресурсів; невисока якість продукції, приховування небажаної інформації, недобросовісна реклама.

Наразі нагального вирішення потребують проблеми інституційного забезпечення розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні, пов'язані з відсутністю:

- сформованого та впливового сектору громадянського суспільства, який би просував ідеї соціальної відповідальності, та спеціалістів, які професійно займалися б даною проблемою;
- незалежної громадської експертизи соціальних і культурних проектів та програм;
- системи інформування суспільства про соціальні та благодійні проекти, про інвесторів;
- системи стимулів для бізнес-структур, що пов'язано з роллю держави та з проблемами у законодавчій сфері;
- досвіду та успішних прикладів з соціального підприємництва.

З метою стимулювання розвитку соціальної відповідальності бізнесу доцільно враховувати показники, що відображають рівень соціальної активності підприємств, зокрема, це передбачає необхідність формування реєстру соціально відповідальних компаній, внесення до нього найбільш активних соціальних інвесторів, забезпечення контролю за станом соціальної відповідальності підприємств. Також необхідним заходом є розбудова системи моніторингу соціальної відповідальності бізнесу, що передбачатиме здійснення систематичного перегляду та оновлення цього реєстру, інформування громадськості про входження нових учасників та причини виключення з реєстру підприємств, що не підтвердили ефективної участі в соціальних та екологічних проектах.

Розвитку соціальної відповідальності бізнесу сприятиме впровадження системи соціального звітування, що передбачає необхідність складання та опублікування українськими компаніями соціальних звітів, оформлених згідно існуючих стандартів і верифікованих незалежними інституціями. Також

доцільним є створення електронного банку соціальних звітів компаній з розміщенням його на веб-сайті центрального органу державної виконавчої влади. Система соціальної звітності повинна стати основою врахування інтересів зацікавлених сторін щодо основних аспектів діяльності компаній в Україні, стимулювання їх активності у здійсненні господарської діяльності з урахуванням наслідків для суспільства та природи тощо.

Соціальний звіт представляє собою систематизований та структурований належним чином перелік досягнутих підприємством результатів у сфері соціальної відповідальності за економічним, соціальним та екологічним аспектами. Ці результати можуть використовуватися менеджерами з метою співставлення та оцінки результативності соціальної відповідальності підприємства, визначення очікуваного впливу соціальних ініціатив на його виробничу діяльність, порівняння досягнутих результатів структурних підрозділів тощо. Вибір та затвердження кінцевого переліку показників результативності, що можуть використовуватися у процесі підготовки соціального звіту підприємства, може входити до сфери повноважень створеного незалежного органу з питань соціальної відповідальності. Обов'язковою умовою підготовки соціального звіту є визначення періодичності його підготовки. Це потребує систематичного опублікування, паралельно з щорічним соціальним звітом, інформації про досягнення у сфері соціальної відповідальності на сайті компанії або в періодичних виданнях, що забезпечить зацікавленим сторонам можливість доступу до інформації.

Для забезпечення достовірності та публічності соціального звіту доцільно використовувати послуги внутрішнього аудитора або залучати до процедури підтвердження сертифікованих аудиторів. У результаті верифікації надається висновок про якість соціального звіту, достовірність та повноту наведеної в ньому інформації. Водночас слід враховувати, що серйозною проблемою запровадження та розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні залишається дефіцит фахівців у сфері соціального аудиту. Обмежена кількість професійно підготовлених експертів, що мають досвід роботи у сфері оцінювання ступеню розвиненості соціальної відповідальності бізнесу, суттєво ускладнюють можливості розповсюдження найбільш успішних практик соціальних ініціатив підприємств.

Найбільш ефективним напрямом активізації соціальної відповідальності бізнесу повинна стати побудова механізму реалізації національної стратегії розвитку соціальної відповідальності з залученням до цього процесу усіх суб'єктів. Слабкість стимулів до запровадження соціальних ініціатив компаній, незацікавленість у налагодженні конструктивного діалогу між органами місцевої влади та підприємствами виступають перешкодами розвитку соціальної відповідальності в країні. Саме тому забезпечення координації дій щодо розвитку соціального партнерства у напрямі розроблення та запровадження норм соціальної відповідальності бізнесу виступає важливим чинником стабільного соціально-економічного розвитку в Україні.